

E arotahi ana a Te Mātāwai, e haere kōtui nei ki te Karauna, ki te whakahaumanu i te reo Māori i ngā kāinga me ngā hapori - *kia ūkaipō anō te reo.*

Mā tō whakaoti mai i te puka nei e tohu ai koe i tō hiahia kia whakaarohia koe mō tētahi, mō ētahi rānei o ngā Poari kua tautuhia i te puka nei. Ka aromatawaitia tō tono e te Komiti Tautapa me te whakatairite anō ki ngā pūkenga me ngā paearu mana ārahi e whai ake nei.

Me mātua whakaoti mai ngā wāhanga katoa o te puka nei. Me tuku mai anō tētahi reta uhi me tētahi Tāhuhu Tangata poto e whakamārama ana i ō wheako whānui tērā ka hāngai ki ngā tūranga nei.

Paearu Pūkenga, Mana Ārahi:

- Te reo Māori
- Tikanga Māori
- Ratonga ki a ngāi Māori, mā ngāi Māori
- Wheako e hāngai ana ki te rāngai (tae atu ki te ao pāpāho)
- Mātauranga me te māramatanga ki te whakarauora i te reo Māori
- Mana Ārahi
- Whanaketanga pakihi
- Tuinga Muka Tangata

Te/ngā Poari ka hiahia koe kia kopoua atu koe:	Ratonga Whakaata Māori	Āe / Kāo	
	Te Māngai Pāho	Āe / Kāo	
	Te Taura Whiri i Te Reo Māori	Āe / Kāo	
Ingoa Whānau			
Tō/ō Ingoa Tuatahi			
Ingoa o Mua (ina hāngai)			
Ingoa kei tō Raihana Taraiwa kei tō Uruwhenua o Aotearoa, tētahi rānei o ēnei			
Wāhitau (ā-tinana, wāhi pōhi ina rerekē ake)		Tau Waea (awatea)	
		Tau Waea (ahiahi)	
		Waea kawē	
Īmēra			

Te Reo Māori

Whakamāramahia mai koa ō wawata mō te reo Māori, ō āheinga reo me te ara ki te reo Māori kua whāia e koe, tētahi rānei o ēnei, me ngā mahi/kaupapa kua whai wāhi atu koe e arotahi ana ki te whakarauora i te reo (kia kaua e neke atu i te 200 kupu).

Tikanga Māori

Whakamāramahia mai koa te āhua o tō whakatinana i te tikanga Māori i te takiwā o te mana ārahi (kia kaua e neke atu i te 150 kupu).

Ratonga ki a Ngāi Māori

Whakamāramahia mai koe to hononga ki, te āhua rānei o to whai wāhi atu ki tētahi o ngā takiwā e whai ake nei: Marae; ngā hapori Māori, te iwi, te hapū, te whānau me ngā whakahaere Māori (kia kaua e neke atu i te 150 kupu).

Wheako Rāngai

Whakamāramahia mai koa ō mātauranga, tō māramatanga me ō wheako ngaiotanga i te rāngai e hāngai ana mō te/ngā Poari kua tohua e koe tō hiahia. Tērā pea ko (hei tauira) tō whai wāhi atu ki te rāngai Pāpāho, ki te rāngai Reo Māori ki te rāngai Mātauranga Māori rānei (kia kua e neke atu i te 150 kupu).

Te mārama ki ngā tauārai matua me ngā take e pā ana ki te whakarauora i te reo Māori

Whakamāramahia mai koa ō mātauranga me ō wheako e hāngai ana ki te whakarauora i te reo Māori:

Hei tauira: tō mārama ki ngā wawata mō te reo o te iwi/hapū/whānau; ngā ara atu me ngā tauārai matua ki te ako i te reo; ngā kaupapa here kāwanatanga rānei ka tautoko i te ako, te whakamahi me te whakarauora i te reo Māori (kia kua e neke atu i te 300 kupu).

Wheako Mana Ārahi o Mua

Whakarārangihia mai koa ngā Poari, ngā Rōpū Kaitiaki me ētahi atu whakahaere i noho ai koe hei mana ārahi, tae atu ki ngā tūranga tūao.

Tūranga	Whakahaere	Rā

Whakamāramahia mai koa ngā pūkenga mana ārahi, ngā mātauranga me ngā wheako whānui kua ako koe i a koe i ngā tūranga nei (kia kaua e neke atu i te 200 kupu).

Tohu Mātauranga (ki te hāngai)

Whakamāramahia mai koa ngā tohu mātauranga e hāngai ana ki ngā pouaka i raro nei.

Tohu Mātauranga	Kura Tuatoru	Rā i whakawhiwhia/tutuki

Kaitautoko

Tāpaea mai koa ngā ingoa, ngā ĩmēra me ngā tau waea a ētahi kaitautoko tokorua neke atu rānei hei whakapā atu mā Te Mātāwai mō to whakaaturanga hiahia.

Ingoa	Īmēra	Tau Waea

Whakapuakanga

E whakaū ana au kāore he mea hei whakatupe i taku noho hei mema i raro i te tekiona 30(s) o te [Crown Entities Act 2004](#):

Āe

Kāo

Ture Tūmataiti 1993

Ko ngā kōrero whaiaro kua tāpaea i tēnei puka tono (kei waho ngā kōrero tautauranga Whakaōrite Whiwhinga Mahi) e kohia ana hei aromatawai i tō arotau mō ngā tūranga o runga ake nei, ka whakamahia anō kia pono ai te aromatawai i te kōwhiringa ōu ina tohea e tētahi atu kaitono. Mehemea he horihori ngā kōrero kua tāpaea mai e koe ki te pukatono nei, kua kore e mana tō tono, ka mutu mēnā kua kōwhiria koe, kua unuhia anō tēnei. Ka puritia ngā kōrero nei ki ngā kōnae a Te Mātāwai. Kei a koe te kawenga ki te āta whai kia tika ngā kōrero ka tāpaea ki Te Mātāwai, tae atu ki ngā whakahounga ina hāngai.

E kore e whākina tētahi kōrero, ki tētahi rōpū tuatoru, ki te kore koe e whakaae, atu i ngā kōrero taturanga Whakaōrite Whiwhinga Mahi, ngā kōrero rānei me mātua whāki e mātou i raro i te ture. Ka whakakorea ngā tono ina pau te toru tau ki te kore e tāpaea mai anō me ōna kupu tautoko.

Whakapuakanga

E whakaae ana au kia kohia e Te Mātāwai ētahi kōrero whaiaro mōku i ngā kaitautoko kua whakaingoatia i runga ake nei kia pai ai tā rātou whakatau mō taku arotau; E whakaae ana hoki au kia matapakina e Te Mātāwai ngā kōrero whaiaro mōku kia taea ai te whakatau mō ngā tūranga kua kōrerohia i runga i te mōhio. E whakaae ana au kia whākina aua kōrero ki Te Mātāwai e ngā kaitautoko o runga ake nei, kei a rātou nei he kōrero mōku, mō taku arotau ki te mahi mā Te Mātāwai.

E whakapuaki ana au kua pānui au me taku mārama anō ki ngā kōrero e pā ana ki te Ture Tūmataiti, e mārama ana hoki au ki aku motika i raro i te Ture Tūmataiti 1993. E whakaū ana au kei te tika ngā kōrero kua tāpaea e au, kāore i tāwhitia he kōrero, i kore e whākina rānei. Ka noho te ingoa kua patohia, te waitohu matihiko rānei hei waitohu mana mō tēnei whakaaturanga hiahia. E mārama ana au ka puritia e Te Mātāwai ki āna mauhanga taku ĩmēra me taku whakaaturanga hiahia ki ngā tūranga poari, e kīia ana i runga nei.

Waitohu		Rā	
---------	--	----	--